

ANSELMI HAVELBERGENSIS EPISCOPI

LIBER

DE ORDINE CANONICORUM REGULARIUM

(Edit. R. P. PEZIUS, *Thesaur. Anecdot.*, IV, II, 74.)

MONITUM.

Mox ut inelytus ordo canonicorum Regularium, sub vulgata Regula S. Augustini militantium, vel exortus vel restauratus fuit, diversos ob instituti novitatem, ut putabant, adversarios nactus est. Primi eum aggressi fuisse videntur clerici, quos sæculares appellant, nec ei omnes, sed deterioris plerumque notæ, concubinari, pompæ ac vanitatum consecutores, qui apostolicæ vitæ normam rigoremque adversantes in eorum terga sæviebant, quorum virtutem sanctimoniamque imitari et æmulari tædebat pudebatque. Adversus hocce adversariorum genus acrem ac vehementem Apologiam scripsit Gerhobus, præpositus Reicherspergensis ad Innocentium II, Pont. Max., quam a nobis e Bibliotheca Rotensi erutam tom. II parte altera vulgavimus. Alii iique pro sanctioris vitæ ac doctrinæ specie robustiores canonicorum Regularium adversarii quidam monachi exstiterunt, qui viscera pietatis non habentes fratris errantis bovem aut asinum ad ipsum non solum non reducunt, sed etiam furto subripere moliantur: qui fratri a latronibus vulnerato ac semivivo relicto, non solum non subveniunt, sed vulnus supra vulnus infligunt: et qui quod sibi fieri nolunt, aliis inferunt, dum eorum filios ac discipulos ab his, sub quibus salvari poterant, magistris abstrahere ac sibi attrahere moliantur, tanquam apud solos eos Christus sit: tanquam regnum Dei ab eis processerit, aut in eos solos pervenerit. Ita ut pene dici audiamus, sicut quondam hæresium temporibus dictum est: *Ecce hic Christus, aut ecce illic*, etc., quæ melius et commodius apud ipsum Anselmum episcopum Havelbergensem in præsentis luculento Opusculo legi possunt, quod in monachos de ordine canonicorum Regularium detrahentes, eleganter ac solide procedit. Notatu dignum caput xviii est, in quo Anselmus credit, ad honestatem simul et exercitii rationem spectare, ut canonici Regulares in opere manuum non vulgari lingua, sed Latina sermones necessitatis et utilitatis conferant. De prolixitate Psalmodiæ ita idem cap. xx censet: *Multiplicationem quoque familiarium Psalmorum sicut non requiro, ita nec linguis loqui in hujusmodi prohibeo, maxime hoc approbans, ut id studii psallentes et orantes habeant, quatenus quod ore profertur, mente versetur, et ne operis ac lectionis exercitium, vel secretæ orationis turtureum sacrificium per orationis et psalmodiæ in communi protelationem excludatur cum hæc oporteat fieri et ista non omitti.* Capite viii plura canonicorum Regularium, qui singularibus virtutibus et cælestibus charismatibus præditi fuerint, exempla profert. Capite xxix maximis laudibus in cælum effert Hugonem a S. Victore, Rupertum Tuitiensem, Bernardum Claravallensem, et Northbertum archiepiscopum Magdeburgensem, qui omnes Anselmo cœvi exstiterunt. Opusculum hoc acceptum refero V. C. et erudissimo Georgio Eccardo, qui id ex codice bibliothecæ Hamerslebiensis exscriptum fuisse significavit. Nomen Anselmi tam in initio quam in fine apographi mecum communicati comparet, nec dubito, recentiore librarium veterem Libelli inscriptionem, qualis in ipso exemplari Hamerslebiensi conspicua fuerit, fideliter expressisse. Quod tamen impedire nunquam poterit, qui vehementer suspicer, longe distinctum ab Anselmo Havelbergensi auctorem præsentis Opusculi esse. Certe caput viii et xxv difficulter quis cum attentione perlegat, quin illico suspicio in animo suboriat, scriptionem hanc ex Salzburgensi aut Pataviensi potius diœcesi quam ex ulla alia prodiisse. Sed quantum conjecturæ meæ tribuendum sit, videbunt illi, quibus aliquando plures veteres codices inspicere licuerit. Ego bona fide typis exprimendum dedi, quod a viro doctissimo et in hujusmodi rebus versatissimo accepi. Præter librum *De ordine canonicorum Reg.* Anselmus, etiam duo alia ingenii sui monumenta ad posteros transmisit. Primum est insigne *Opus contra Græcos* a nostro Luca Dacherio in Spicilegii tom. XIII primum editum; alterum nondum typis excusum extat in meis scriniohis, huncque titulum præfert: *Tractatus domini Anselmi Havelbergensis episcopi de ordine pronuntiandæ litanie ad Fridericum Magdeburgensem archiepiscopum.* Hunc tractatum libenter opusculo *De Ordine canonicorum Regularium* subjunxissem, nisi tardius a doctissimo amico ad me curatus fuisset. Sed quæ editio hic fieri non potuit, in sequentibus voluminibus fiet (1).

(1) Promissis non stetit.

Incipit Tractatus de ordine Canoniorum Regularium editus per reverendum in Christo presbyterum et dominum, dominum Anselmum Havelbergensis Ecclesiæ ejusdem ordinis episcopum, qui floruit tempore Bernhardi.

CAPUT I. *De defectu Ordinis Canonici.*

Ordinis canonici Patres et filii, miseremini vestri et nostri; miseremini ordinis canonici, saltem vos amici ejus, quia manus Domini tetigit eum. Qui in primordiis nascebatur Ecclesiæ, magnus erat inter omnes orientales filios ac filias, septiformi Spiritu robustas ac sanctæ Trinitatis fide, pulchros habens boves et oves, asinas et camelos in millibus conversorum ex Judæis et gentibus possidens, in fractione Domini panis quotidiana sanctæ epulationis cum exultatione convivia faciens.

Deinde Satan expetivit eum, ut cribraret sicut triticum, incipiens a persecutione, quæ in Stephano facta est. Sic vero et nostro tempore magistrorum quorundam torpente desidia, et falsorum fratrum vigilante perfidia data est in eum Satanæ potestas a Domino; perdiditque omnem substantiam ejus ac filios; et ita ut plerisque locis, ubi quondam floruit, pene in nihilum redactus sit ordo noster canonicus, non ab hominibus neque per homines, sed divinitus institutus.

CAPUT II. *A quibus ortus sit ordo canonicus.*

Nempe in sacerdotio Aaron ac Levitico ministerio in typo floruit; in Christo, et apostolis ejusque discipulis, inque ipsis primitiis credentium, in quibus cor unum et anima una erat in Deo, fructum suavitatis et salutis protulit. In sanctis Romanis pontificibus usque ad Urbanum papam et martyrem, a beato Petro apostolo sextum decimum, et in toto fere illorum temporum clero, ut idem beatus Urbanus papa testatur; in sanctis quoque postmodum confessoribus et pontificibus, Hilario, Ambrosio, Augustino, germen plantationis justitiæ mundo protulit.

CAPUT III. *De ejus æmulis.*

Qui aliquanto quidem post tempore mortuus fuerat, sed revixit; perierat, sed inventus est; per cuius symphoniam et choros jam ecce domus Ecclesiæ exhilarata est; unde oportuerat fratres nostros monachos gaudere et non eidem ordini in quibusdam membris suis insultare morienti, vel hæreditatem semivivi invadere. Quod si inimicus ejus, acephalorum siquidem [f. scilicet] clericorum cœtus, maledixisset ei, sustinisset utique; et si is qui oderat eum, sua quærens, non quæ Jesu Christi, magna locutus fuisset super eum, abscondisset se forsitan ab eo. Nunc vero filii matris suæ pugnant contra eum, et homo unanimis dux ejus et notus ejus, qui simul cum eo dulces verbi Dei capiebat cibos, in domo Dei ambulabat cum consensu (*Psal. LIV*), homo pacis ejus, in quo sperabat, ampliavit adversum eum supplantationem (*Psal. XL*), ut jam cum Apostolo valeat dicere, non

A solum periculis ex gentibus, sed et periculis ex genere et periculis ex falsis fratribus possum gloriari (*II Cor. XI*).

Sed falsæ fraternitatis nota solis imputetur illis, qui viscera pietatis non habentes fratris errantem bovem aut asinum ad ipsum non solum non reducunt, sed etiam furto subripere moliantur; qui fratri a latronibus vulnerato ac semivivo relicto non solum non subveniunt (*Luc. X*), sed vulnus supra vulnus infligunt; et qui, quod sibi fieri nolunt, aliis inferunt, dum eorum filios ac discipulos ab his, sub quibus salvari poterant, magistris abstrahere ac sibi attrahere moliantur, tanquam apud solos eos Christus sit, tanquam regnum Dei ab eis processerit, aut in eos solos pervenerit. Ita ut pene dici audiamus, sicut quondam hæresium temporibus dictum est: *Ecce hic Christus, aut ecce illic* (*Matth. XXIV*).

Sed ire nolumus neque sectabimur. Non enim ita pauper vel tam durus est Christus, ut solos de labore manuum viventes monachos suos habeat; ut pellicea veste carentium frigore mortifero delectetur vel multitudine lanearum tunicarum servos suos cupiat usque ad succumbendum onerari, aut vermibus multiplicatis morderi præcipiat, quæ sunt omnia ad non parcendum corpori interita in ipso usu. Sed in domo Dei mansiones multæ sunt, et novit Dominus qui sunt ejus (*II Tim. II*); et discendat ab iniquitate, qui nominat nomen Domini. Et religio munda et immaculata hæc est: *Visitare infirmos, pupillos, ac viduas in tribulatione eorum, et immaculatum se custodire ab hoc sæculo* (*Jac. I*). In his profecto aliisque veræ religionis cultibus ac pietatis exercitiis in quantum nobiscum sunt, sive præcedant, sive comitentur, aut præcedentes subsequantur, domini ac fratres nostri monachi, cujuscunque coloris utantur vestibus, vere Domini ac fratres sunt nostri; nosque omnes hos diligimus qui inter eos sapiunt et suos fratres ac domesticos recognoscunt, et sicut in cælo cherubim et seraphim, sic in terris una nobiscum consone et unisono Sanctus, Sanctus, Sanctus cantantes, Deum Sahaath socia exultatione concelebrant.

Nec vero iuvidemus iis sub nomine seraphim sex alarum volatum, dum tamen et ipsi ordinem canonicum sub nomine cherubim secum in socia exultatione patiantur. Alioquin, ut taceam de cherubim et seraphim, sed nec inter angelorum sortem censi possunt. Non enim superbientium et de sua superlativa sanctitate in aliorum derogantiam gloriantium ac superlativum Sanctus sanctorum, Sanctissimus cantantium, acque unanimem Ecclesiæ concentum perturbantium; sed parvulorum et humilium est regnum cælorum, in quo, qui major

effici voluerit, opus est ut omnium minimus, ut omnium minister efficiatur. Jam vero quandoquidem gloriari oportet, licet non expediat, glorietur et ordo canonicus, glorietur autem non in se, sed in Domino, dicatque in quo quis audet in insipientia, audeo et ego; sectatores paupertatis Christi sunt, et ego; æmulatores apostolicæ perfectionis sunt, et ego; professores et observatores communis ac cœnobitalis vitæ sunt, et ego.

CAPUT IV. *De gloria tribulationis.*

Ministri Christi sunt, et ego; ut minus, sed sapiens dicam, plus ego. In laboribus multis, in carceribus abundantius, in plagis supra modum, in mortibus frequenter. A Judeis simul et gentibus multoties scorpionibus et taureis, plumbatis et flagris attrectatus sum millies: virgis cæsus sum multoties, lapidatur sæpius, naufragium feci, multoties ignibus traditus, multoties aquis immersus, multoties bestiis expositus, centies in eculeo sublevatus, centies in catasta extensus, sæpe ferreos pectines passus, non semel in craticula assatus, millies gladio animadversus sum. In itineribus sæpe periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex gentibus, periculis in civitate, periculis in solitudine, periculis in mari, periculis in falsis fratribus. In labore, ærumna, in vigiliis multis, in fame et siti, in jejuniis multis, in frigore et nuditate (*II Cor. vi*). Præter illa quæ extrinsecus sunt, instantia mea quotidiana sollicitudo omnium ecclesiarum. In quibus omnibus laboribus, periculis, anxietatibus et passionibus, qualiter in sacerdotibus ac levitis aliisque Christi de mea professione confessoribus ac martyribus tempore persecutionis exstiterit, constat.

CAPUT V. *Monachi in solitudine progeniti.*

Nam dum persecutionis tempore solitudinem peteret, necessitate in voluntatem conversa, sic cœnum ordo monasticus progenitus invaluit. Ut autem se sacerdotis et confessoris filium agnoverit, cur itaque filius quantumcunque strenuus ac nobilis se super parentis verticem, virtutem, dignitatem et nobilitatem extollat? Aut quomodo unum omnes patrem invocamus Deum? Omnes autem nos fratres sumus, sumus nos duo, ego videlicet ordo canonicus ac monasticus, tanquam duo fratres uterini veri Jacob filii, de quibus idem patriarcha Jacob ad decem filios suos: *Vos scitis, ait, quod duos filios genuerit mihi uxor mea. Egressus est unus, et dixistis: Bestia devoravit eum, et adhuc usque non comparat. Si tuleritis etiam istum Benjamin, et aliquid ei in via contigerit adversi, deducetis canos meos cum dolore ad inferos* (*Gen. XLIV*).

Simus nos, inquam, duo ordines, tanquam isti duo patriarchæ Jacob filii, fratres uterini ex una nobili matre Racheie ambo progeniti, visendæ veritatis et sectandæ pietatis ambo studiosi. Simque ego canonicus ordo, ut jam dictum est, major natu Joseph sacerdotalis dignitatis, et Ecclesiastici regiminis Domino accrescens; sit vero junior ordo

monasticus Benjamin, qui a matre *filius doloris* a patre vero *filius dextræ* vocatus (*Gen. XXXIV*). Si quidem eum mater Ecclesia in dolore passionis suæ, ut superius dictum est, ac mortis amorem solitudinis et necessitatem in voluntatem convertit. A patre autem in filium dextræ utpote æternorum honorum hæres dilectus deputatus est. Nam ego major horum filiorum Joseph, ordo videlicet canonicus a fratribus in Ægyptum venditus tempore persecutionis carceres sustinui, cum etiam ferrum multimodæ passionis animam meam simul et carnem pertransivit, donec verbo meo usque ad præfinitam a Deo testificationem perveniente, mundus sub iugo fidei adductus est.

CAPUT VI. *Canonici cum Joseph in Ægypto nutriti.*

Tempore autem Silvestri papæ et Constantini principis per ipsum pium principem Ecclesiis Dei pace reddita, in jam dicto papa et in clero mirifice etiam apud homines sublimato, non solum de carcere velut alter Josephus eductus sum, insuper in curru Pharaonis consedi, dominusque Ægypti ac princeps orbis terrarum, rectorque regnorum effectus sum. Hoc nempe in ipso Silvestro papa pene historialiter et secundum litteram completum est, cum ei imperator in urbe Roma super equum imperialem sedenti per medium civitatis servatoris officium exhibuit.

CAPUT VII. *De persecutione hæresium.*

Sed tempore hæresium quis infirmabatur? et ego non infirmabar? quis scandalizabatur et ego non urebar? (*II Cor. xi*.) Cum interim me Joseph veri Jacob et Rachelis primogenitum fera pessima devoravit. Etenim et tunc in meo Hilario et Athanasio aliisque illius temporis episcopis, sacerdotibus et ministris in exiliis actus sum, et innocens in lacum missus sum. Sed mortuo, in ipsa discessione impio rege Constantio ac de medio sublato Apostata Juliano, vero Antichristo, qui etiam sine manu contritus, ac Spiritu oris Dei interfectus est, iterum miserunt reges, et absolverunt me, principes populorum et dimiserunt me. Quo etiam in tempore per meos archimandritas Hilarium, Augustinum, Ambrosium ac cæteros meæ scholæ didascalos tanta spiritualium frugum abundantia in horreis Ægypti, in armariis Ecclesiæ, de gentibus congregatæ, posita est, ut nunc etiam in hujus temporis famem et inopiam repellendam sufficiat.

Verum, ut ait quidam:

Nihil omni parte beatum.

(HOMAT.)

Nam, ut dictum est, Ecclesiis Dei pace simul et abundantia divitiarum cum gloria dignitatum reddita, rursus sæcularis pompa et hujus mundi vanitas devoravit me ordinem canonicum, Rachelis, ut dictum est, primogenitum, ut jure pater cœlestis super me lamentando dicere possit: *Fera pessima devoravit filium meum Joseph* (*Gen. XXXVII*). Cum interim refrigescente charitate et abundante iniquitate etiam Benjamin, id est ordo monasticus pa-

tri absentatus in hujus mundi Ægyptum peregrinus proficiscitur patrisque Jacob dolor augetur.

Sed ecce nostro tempore Dei nutu florescente canonico ordine nuntiatur patri meo, vero Jacob, quod filius ejus vivat Joseph, et ipse quasi de gravi somno evigilans, dicit: *Si adhuc filius meus Joseph vivit, sufficit mihi: vadam et videbo eum antequam moriar* (Gen. xlv). Quod est dicere: Si videro viventem meum ordinem canonicum, quodammodo in posteritate mea moriturus non sum. Sed etiam nunc reviviscens et florens, quanta ab impiis regibus pro defensione libertatis ecclesiasticæ ego canonicus ordo in hoc fine sæculorum sustinuerim, non est facile paucis evolvere.

CAPUT VIII.

De persecutionibus canonicis.

Siquidem in commotione schismatis in meo Erlebaldo Mediolanensi, mortis atrocitatem, in Gregorio septimo et Urbano pontificibus persecutionem sustinui; in Paschali papa ejusque clero, Mancgoldo quoque Luctenbactense aliisque quamphuriis captivatus et carceratus sum; in Eppone meo Salzburgensi luminibus orbatus sum; in fratribus Pataviensibus de ecclesia Sancti Nicolai aliisque multis persecutiones passus sum. Insuper etiam usque ad horrorem videntium in quibusdam de prænomina domo virgis cæsus sum, cum velut in tempore Mathathæ Machabæi quisque meorum iniquationes excommunicationis refugiens, qua temporis illius principes detinebantur, vix in publico apparere potuit, quod non statim ab omnibus quasi monstrum proclamaretur abominandum.

Attamen ille pusillus grex meus, sic confidentiam regnaturæ veritatis non amisit; sed coram regibus et principibus veritatem confitens sermones Christi non erubuit. Unde etiam Pater cælestis ipsum non erubescet. Sed etiam in illa tempestate frater meus monasticus ordo quieti suæ consulens vel inter sui se silentii claustrum continuit; vel, quod erat deterius, etiam iniquitati consensit, cum ego canonicus ordo in meis filiis usque ad mortem privatim ac publice agonizarem. Quis enim etiam tunc scandalizabatur, et ego non infirmabar? (*II Cor. xi.*) Si gloriari opus, non expedit quidem, veniam autem ad visiones et revelationes Dei. Scio quosdam institutionis meæ adhuc in carne viventes non laneis, sed lineis tunicis et camiseis utentes, ac, ne sit eorum notabilis habitus, caventes, neque vestibus, sed moribus placere affectantes, qui inter juniorum ac lectionum et orationum studia ac cætera spiritualium exercitationum commercia crebrius ac diutius odores paradisiacos naribus hauserunt, nonnunquam cælestium hymnodiarum sonos mellifluæ dulcedinis plenos; extra carnis sensum rapti, auditu divinissimo audierint: et quod inter amoris Dei ac laudum cantica nonnunquam verbi Dei oscula intus in anima perceperint, quorum venter super sensibili tactu spiritualis sponsi, ad opus eos spiritale suscitantis, sæpius

A intremuit. Quorum oculis spiritualibus multoties ab amicis sponsi murenulæ aureæ vermiculatæ argento factæ sunt, formulis videlicet visibilibus ad similitudinem doni spiritualis in eos collati per angelorum ministeria mentibus eorum ostensis.

Scio hominem ejusmodi meæ scholæ discipulum, adhuc viventem in carne, Theophilum ante annos quatuordecim, qui factus in agonia ac prolixius (*Luc. xxii*) psallens et hymnizans inter odores paradisiacos ad inusitatum quemdam carnis ac spiritus in Deum exsultantis tremorem tam fortem quam suavem raptus sit, præ cuius fortitudine vix se anima intra theam carnis continuit; præ cuius suavitate paulo minus resoluta in paradiso habitaverit, ut non inaniter ejusmodi gloria B ri possit, quod benedictionibus dulcedinis præventus, et ad portam paradisi coronatus sit.

Et scio hominem ejusmodi, qui cum, post vigiliis et orationes ac laudes matutinas publicas et privatas in amaritudine animæ suæ intra septem claustris, loco quodam a conventu fratrum semoto, membra sedens tradere vellet quieti; corde vigilante divinissime soporatus, non parvum illius experimentum a Domino accepit miraculi, quod super discipulos in cenaculo residentes quinquagesimo post resurrectionem die ostensum est. Nam subito sonum de cælo factum tanquam spiritus vehementis audivit (*Act. ii*), qui modice incipiens et in majus crescens domuique, in qua erat, approximans, se per fenestram, quæ capiti sedentis erat contigua, infudit; in quo etiam spiritus impetu ignea quædam non urens, sed lucens substantia, auritalento seu aurichalco in camino similis, eidem fenestræ, ut erat vitro obducta, fortissime impacta est. Quæ introgressa, mox velut in nebulam tenuem dissoluta, replevit totam domum, ubi erat sedens. Cujus nebulæ atomi suavitatis ac benedictionis pleni quodam impetu se corpori et animæ sedentis per poros undique infuderunt, donec talis impetus fluminis animæ illius abundanter impletæ, civitatem lætificasset. Et tunc etiam ille, ad se reversus, abiit secum in plenitudinem sanctam admirans ac Deum laudans taliter consolantem, sentiens nimirum longo post tempore etiam in extremis corporis partibus tantæ plenitudinis suavitatem ac suavitatis plenitudinem, cujus etiam gratia non vacua usque huc ad sancta eum suscitans studia, ut suisipse in Christo secretalibus fateri solet, perseverat, ambulans in fortitudine cibi illius in mediis vitæ hujus tentationibus usque hodie, et ambulaturus, ut ipse sperat, usque in bonæ consummationis finem. *Omne enim datum optimum et omne donum perfectum de sursum est descendens a Patre luminum, apud quem non est transmutatio nec vicissitudinis obumbratio* (*Jac. i.*)

Est item alius institutionis meæ domesticus, cui inter tractandum verbi Dei in ecclesia visa sit a quibusdam indurbitatæ fidei hominibus jugiter velut flammea lingua de ore procedere; ipso tamen nihil aliud quam bonam in loquendo Dei gratiam sentiente.

Cui item in alio tempore visus est digitus manus A
cujusdam invisibilis os jugiter signaculo crucis
inter verbi Dei tractatum consignare. Qui ipse in
alio tempore factus in agonia ac prolixius orans
(*Luc. xxii*), quasi scintillarum in se discurrentium,
maximeque faciem ejus replentium virtutem et
gratiam non parvo miraculo persensit.

Ipse in quodam natalitio die beati Ambrosii cum
solemnia missarum celebraret, visus est ipse beatus
Ambrosius eidem sacrificanti assistere, ac simul
cum ipso oblatam consecrare.

Alio quoque tempore, dum altius [*f. altari.*] mis-
sam celebraturus assisteret, ubi ad canonem et ad
actiones cœlestium mysteriorum ventum est, visus
est tanquam ignis quidam circa ipsum consurgere,
qui paulatim adauctus tandem totum sacerdotem
involvit, ita ut nihil aliud in eo quam ignis videri
potuisset, mirumque dictum quod muri, qui medius
fuerat, obstacula personæ cujusdam fidelis, cui id
concessum est, contuitum impedire non potuerint,
quin duplici etiam in viso et in vidente miraculo,
ignis divinus per obstaculum parietis, non aliter,
quam si nihil interfuisset videretur.

Item alio tempore eidem bonæ fidei et dilectionis
personæ super eodem sacerdote quiddam secreti
revelatum est, quod scitu forsitan non indignum
est. Erat ipse sacerdos inter tabernacula Cedar,
alienæ cujusdam, ut videbatur, iniquitatis circum-
datus caligine, in qua sibi dissimulanda non tutum,
quantum ad Deum, fuisset silentium, et quam rur-
sus non sine persecutionis periculo discutere po-
tuisset. Cumque super hac re inter suos sermocina-
retur, non sine quodam cordis sui vehementi
dolore dicens utrumque esse laudabile, videlicet
non existente, vel penitus latente causa, pro qua
pugnandum sit, in Christo pace frui, et propter
Christum, causa id postulante, persecutiones pati,
juxta dictum Sapientis tempus pacis et tempus belli
distinguentis, medium vero torporem, in quo ne-
que pax secuta neque persecutio sit gloriosa, viro
ecclesiastico penitus respuendum, ne videlicet ipse
respui mereatur a Domino, dicente ad angelum
Laodicæ Ecclesiæ: *Utinam aut frigidus esses aut
calidus; sed quia nec frigidus es aut calidus, inci-
piam te evomere ex ore meo (Apoc. iii)*. Cum, in-
quam, talia sacerdos prædictus sermocinaretur, D
seque his atque aliis ejusmodi verbis ad ferendam
persecutionem animaret, persona illa præfata
Christi et ipsius in Christo dilecti non nesciens,
atque fideli pietate recogitans, in suis electis
Christum et esse et loqui, dum inter verba multum
loquentis, contemplatur, tale sibi incidit deside-
rium, ut in corde suo optaret ac diceret: Atque
utinam Christi in te manentis et loquentis visibile
aliquod valeam experimentum agnoscere! Dumque
hanc secum mentem tacita cogitatione volveret,
subito facies loquentis cum Domino Moysi splen-
dida facta, et quodam divino vultus splendore in-
duta (*Matth. xvii*), atque ultra quam dici vel credi
forsitan possit, in ipsam Christi faciem splendidam

et gloriosam commutata est, ut prædicta persona
videns hæc et multum delectata in his, a pio desi-
derio suo fraudata non sit, quo Christum in suo sa-
cerdote concupivit videre, cum tamen inter hæc ipse
sacerdos non aliud quam divinum quemdam, solito
tamen amplius, boni zeli in semetipso fervorem sen-
serit, sicut inter sacrificandum, quo non aliud circa
se, quam bonam Dei gratiam sibi inesse persensit.

Et hæc sunt dona tua, Christe, atque hæc: lar-
gitas donationum tuarum circa nos, Spiritus
sancte, Paraclite Deus, qui sic humiles consolaris,
ut mœrentibus siceram propinare consuevisti, juxta
quod mater tua, o Lamuel, id est *vir in quo est
Deus, Domine Jesu Christe, a te postulavit, dicens:
Noli, inquit, regibus, o Lamuel, noli regibus dare
vinum quoniam nullum secretum, ubi regnat ebrietas,
ne forte bibant, et obliviscantur judiciorum et mutant
causam filiorum pauperis. Date, ait, siceram mœ-
rentibus et vinum his, qui amaro sunt animo; bibant
et obliviscantur egestatis suæ, et doloris non recor-
dentur amplius (Prov. xxxi)*. De quibus verbis nunc
per singula dicendum non est. Et gratias tibi ago,
Domine Deus, Pater cœli et terræ, qui abscondisti
hæc a sapientibus et prudentibus, regibus videlicet
vel præmemoratis hujus mundi consolationes ha-
bentibus, neque istam consolationem non quæren-
tibus ac provide recipere non valentibus; revelasti
autem parvulis (*Matth. xi*). Ita postquam sic placi-
tum fuit apud te, qui etiam inter ejusmodi visita-
tiones foris apparentes ac præsentiam Spiritus
sancti adesse declarantes, intus visibiliter in San-
ctis animabus operaris; dum eis juxta visionum
formulam aliqua dona spiritalia, verbi gratia, ser-
monem sapientiæ et scientiæ, vel etiam fortitudinis
constantiam aut aliquod ejusmodi donorum infundis,
in quibus humiles tui consolationes habeant, et
dum exercentur in his, egestatis suæ obliviscantur,
et doloris sui non recorderentur amplius: per quos
loquentes vel scribentes dum quilibet cæterorum
vocem Spiritus sancti audierit, nescit unde veniat
aut quo vadat (*Joan. iii*).

Parco autem in talibus gloriari; etenim nec ex-
pedit, ne forte dicatur mihi: *Ecce somnator venit;
venite, occidamus eum (Gen. xxxvii)*. Etenim et sic
tacenti et in humilitate Domino servienti a malis
quibusdam agricolis dictum mihi: *Hic est hæres,
venite, occidamus eum, et nostra erit hæreditas
(Matth. xxi)*. Quippe in sedibus episcopalibus non
interim timetur ordo monasticus niger aut griseus,
braccis vestitus aut spoliatus, sed neque novitiæ
ad inventionis adeo timetur clerus laneis tunicis
indutus, ut in ipsis sedibus tanquam hæres legi-
timus sedere debeat. Sed in meis domesticis, laneis
ac pelliceis ad necessitatem et lineis ad sui ordinis
honestatem simul et mysterii rationem contextis,
byssinus vestium Aaron candor, et Jacobi apostoli
collobium album pertimescitur. Unde etiam dicitur
ei: *Hic est hæres, etc.* Nec verodebuerunt oves mœæ,
videlicet domesticæ animæ, suæ innocentiæ idcirco
abhorrere habitum, quod in eo lupos quamplurimos

viderunt contactos, cum et potens sit Dominus de A lupis agnos facere, aut lupisejectis agnos introducere.

In quo etiam ordine hoc forsitan odit diabolus, quod ad similitudinem primæ institutionis apostolorum ita mediocriter et communiter omnibus institutus est, ut in eo non solum virorum sed et mulierum agmina in suis turmis convenienti clausura distincta cohabitent, parvuli quoque pueri et puellæ, *senes cum junioribus nomen Domini laudent* (*Psal. cxi. viii*), sicut per Isaiam in typo prædictum est; quoniam leone cum hædo, vitulo quoque cum urso et lupo cum agno commorante simul etiam requiem habituri essent catuli eorum (*Isai. xi*); sic videlicet nostro vero Jacob viæ suæ processum temperante, sicut viderit greges suos et parvulos posse: quod si plus in ambulando cogeret laborare, morentur una die cuncti greges. Sed et Moyse, meis domesticis viris, vere Israelitis cantante Domino gloriose magnificato, maxime simul cum mulieribus communis vitæ chorus ducentibus, id est canticum musica melodiâ concelebrat, dicens: *Cantemus Domino, gloriose enim magnificatus est* (*Exod. xv*). Ut videre sit prope crucem Domini, hiæ discipulum in masculino, hinc mulierem in muliebri sexu, discipulo commendatam, assistere. Videant principes et irascantur; dolores obtineant habitatores Philisthiim; Moab obtineat tremor; obrigescant habitatores Chanaan; irruat super eos formido et pavor in magnitudine brachii tui, Deus, dum vera Israel, te duce, ad terram promissionis, terribilis C ut castrorum acies ordinata, incedat (*II Paral. xx*).

Sed et illud in meis domesticis odit forsitan diabolus omnium bonorum inimicus, quod juxta præceptum Domini a genino fermento caveant studiosi. Hinc mundanæ superfluitatis pompa et illecebris tanquam Herodis fermento se abstinant; hinc vero a novitatis superstitione tanquam fermento Pharisæorum cavent (*Matth. xvi*), usum videlicet antiquum Ecclesiæ tam in habitu, quam in abstinentia ac jejuniorum et officiorum divinatorum modis reputantes tenendum. Non facile vel in dextram vel in sinistram declinant, ut, juxta regulare Patris Augustini præceptum hoc sollicitè, tam in molliitate quam in austeritate, tam in pretio quam in vilitate vestium, cavere videantur, ne notabilis D sit eorum habitus.

CAPUT IX.

De tonsura.

Etenim in tonsuris vel rasuris capitum suorum Christo capiti suo, regi summo et sacerdoti vero, quem et unxit Deus Dominus in regem et sacerdotem ac in prophetam præ participibus suis, ipsi, de quibus loquor, domestici mei, regalis ac sacerdotalis unguenti participes effecti, cupientes etiam in schemate visibili consignari, non modo non, sicut mos quondam hæreticorum erat, modicum in summitate capitis circulum radentium, quæ etiam usque hodie penes quosdam perduravit abusio, sed juxta Patrum diffinitionem totam capitis superiorem par-

tem radunt, inferius solam circuli coronam relinquentes, ut in rasa vel plana parte capitis sacerdotalis thiaræ schema sit, et in circulo capillorum regalis coronæ præfulgeat insigne; ne videlicet quempiam illorum, more Absalonis, gravans cæsaries, etiam peccaminum mole oppressum, notabilem reddat; vel, tanquam more Judæorum, velamen adhuc super cor habentium, non coronatus ac infulatus, sed pelliceatus incedat. Nunc vero in rasa parte, ut dictum est, capitis recte sacerdotalis sanctimoniam in nobis est signum; ut quomodo inter summitatem capitis nostri ac cælum nihil medii obstaculi interest, ita mentem nostram curis terrenis spoliata orationis tempore, quo minus Deo immediate cohæreat, nihil valeat retardantis sollicitudinis tegere.

Verum quanquam in his, non secundum carnem militantes, tamen in carne ambulamus, in qua, ut novit Pater noster cælestis, omnibus etiam terrenis subsidiis indigemus, decet in viro perfecto eadem terrena subsidia congruæ dignitati mentis subordinari, juxta quod dicitur: *Lava ejus sub capite meo* (*Cant. ii*), ita videlicet, ne gravent mentem aut obnubilent; sed prudentis dispositionis ordinationem coronent, ut hinc sapienter contemplando, hinc prudenter disponendo vel agendo sacerdotalis regni non incassum insignibus decorentur. Jam vero, quoniam ista perfectio ac perfectionis conservatio non unius diei opus est, siquidem et affectionum nostrarum pili non radicitus evulsi, sed propositæ semel sanctimoniam novacula rasi, iterum de reliquiis innatis nobis ac residentibus in nobis miserrimæ mentis nostræ increscunt, dum curam carnis facientes vel temporalia procurantes metas necessitatis excedimus, et curis superfluis metas onerantes multiplicamus, juxta quod scriptum est: *Corpus, quod corrumpitur, aggravat animam, et deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem* (*Sap. ix*). Hinc illa per quotidianam pœnitentiam et confessionem mutuam crebra nobis innovatio necessaria est, in qua renovatur, sicut aquilæ, juvenus nostra, quam Psalmista inquirens: *Exercitabar*, inquit, *et scopebam spiritum meum* (*Psal. lxxvi*). Ob cujus innovationem intrinsecam juxta quod dictum est a Domino: *Munda quæ intus sunt, et quæ foris sunt munda erunt* (*Matth. xxiii*); etiam corporum nostrorum capitibus per lavacra, novacula et forfices crebras innovationes admittere solemus, ut in hac quoque parte sacerdotalis vel clericalis ordinis tanquam Ecclesiæ sponsi manus sint tornatiles, per mysticas cælestium rationes aureæ ac plenæ hyacintis (*Cant. v*).

Sane hæc cælestis numismatis formula semel in nobis bene cœpta, ne per tonsoris vel rasoris incuriam depravetur, ad Patris cœnobii diligentiam pertinebit, per singula rasuræ tempora capita contemplari, vel alteri diligenti inspectori videnda et emendanda rasuræ vitia committere, qui prævidebit, quod et tota capitis monachi superior pars radatur, et inferior coronæ

extremitas aurium solum summitatem attingat, et a auris tota pateat. Hanc vero tonsuræ vel rasuræ formulam post legalem in Nazareis et evangelicam in apostolis auctoritatem etiam a Toletano concilio tertio trahimus, cujus capitulum quadragesimum ita se habet: « Omnes clerici vel lectores, sicut levitæ et sacerdotes, detonso toto capite superius, inferius solam circuli coronam relinquunt, non sicut hucusque in Galliæ partibus facere lectores videntur, qui prolixis, ut laici, comis in solo capitis apice modicum circulum tendunt. Ritus enim iste in Hispanis hucusque hæreticorum fuit; unde oportet, ut pro amputando Ecclesiæ scandalo hoc signum dedecoris auferatur et sit una tonsura vel habitus, sicut totius Hispaniæ usus est. Qui autem hoc non custodierit, fidei catholicæ reus erit. »

CAPUT X.

De superpelliceis.

Similiter et in toga lineæ candida talari et ampla, quam superpelliceum dicimus, antiquum Ecclesiæ usum retinentes, et crucis in ea Dominicæ formulam prætendentes, nihil novitatis admittunt, in lineæ vestis candore vitæ innocentiam, carnisque munditiam multa castigatione elaboratam; in amplitudine charitatis largitatem; in longitudine usque ad talum operis boni usque in finem perseverantiam significantes, simul et beatos se et pacificos demonstrantes; eo quod et Romani præceres in pace talari toga usi antiquitus sint. Cujus et tunicæ lingua semper soluta et aperta est, semper paratos ad satisfactionem poscenti nos rationem et doctrinam demonstrans, et contradicentes redarguere, et utiles esse in sermone ædificationis, docendo et erudiendo, in omni loquendi tempore debere. Sicut lingua camisæ semper clausa et sursum nexa est, cordis nostri et oris in vaniloquiis et malis sermonibus æternam custodiam vel clausuram significans, qui etiam ab ædificationum colloquiis interdum propter taciturnitatem abstinere debemus, ut in veritate dicere Domino valeamus: *Secretum meum mihi, secretum meum mihi (Isai. xxiv)*. Item: *Obmutui et silui a bonis (Psal. xxxviii)*. Et illud: *Posui ori meo custodiam, cum consisteret peccator adversum me (ibid.)*.

CAPUT XI.

De camisia.

Raro namque tacuisse poenituit, sæpe nocuisse locutum. Mors quoque et vita in manu linguæ, et qui non offendit in verbo, hic perfectus est vir. Linguam vero nullus hominum domare potuit (*Jac. iii*). Quod ergo apud homines impossibile est, apud Deum possibile non dubitatur (*Math. xix*). Proinde sursum cordis nostri et oris lingua necitur, ut quo a terrenis vel humanis eloquiis clauditur, eo divinorum eloquiorum et cum Deo soliloquiorum secretis reseretur. Sicut enim non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei (*Math. iv*); ita et lingua non solum humani, sed et divini eloquii vel colloquii ministra

est serata, nec se abdicat de immoderatione silentii apud homines, cui cum Deo et angelis miscere per orationes colloquia concessum sit.

CAPUT XII.

De pelliceo et cappa.

Sane quod in tunica pellicea lingua seu snalla dicitur, non tam ad rationes mysterii, quam ad usum necessitatis pertinere videtur. Sed etiam ad habitum nostrum pertinens cappa vestis lanæ, quam procurator domus meæ Augustinus birrum nominat, quæ corpus undique nigro et quasi exsequiali tegmine capiens, et involvens, humilitatem in nobis mortificationis et abrenuntiationis mundi significat. Sicut enim qui cappa induitur, mundo quodammodo seclusus, ac sibi pene sepulcraliter inclusus est, ita ut facile nequeat retro respicere, vel manus ad pugnandum vel repercutiendum expedire, sed neque ad amplexus mundiales extendere. (Pallium enim hoc brevium et coangustatum utrinque aperire non potest); ita se domestici mei mundo mortuos et ab omnibus mundialibus pompis operibus et illecebris remotam agere vitam debere meminerint. Et hujus nobis vestis pene quotidianus, maxime vero quadragesimali vel poenitentiali tempore usus est, ut nos non solum justos, sed et quotidianorum delictorum poenitentes esse debere noverimus. Jam vero, si hujus vestis geminas hinc inde nos contegentes alas cum quatuor tunicæ talaris partibus, id est anteriore et posteriore, et duabus manibus annumeres, quod miraris de sex alarum cherubim volatu, in nostri quoque habitus sanctimonialis reperies sancto.

CAPUT XIII.

De forma jejunii.

In jejuniis quoque et abstinentiis antiquum Ecclesiæ tenorem retinere studentes, nunc biduanis vel triduanis, nunc etiam quotidianis se jejuniis castificant. Paschalia ac cætera Dominicalia, sed et apostolorum ac martyrum festa celebria excipiuntur a jejuniorum observantia, ob geminam videlicet epulorum refectionem: illorum gaudio natalitio etiam secundum carnem interitum in mysterio communicantes, quorum passionibus ac tristitiæ per vigiliis et jejunia præcedentia visi sunt condolisuisse, ne videlicet in Symbolo apostolico sanctorum communionem inaniter profiteri videantur, quorum neque passionibus condoleant nec lætitiæ congaudeant.

CAPUT XIV.

De abstinentia carniū.

Dicendum quoque, bonum esse carnes non comedere. Sic in communibus refectoriis esu earum abstinent, ut tamen earum usum infirmis, quousque vires reparent, pueris quoque ac debilibus nec non hospitibus convenientibus temporibus et locis non negent.

Sed et cœnobiis pauperioribus in piscibus et lacte minus abundantibus sagiminis usum pro condi-

mento olerum et legumnis, diebus interpositis, non absiderunt, non solum in personis sed et in congregationibus, possibilitatis facultatem pensandam æstimantes. Qui tamen alios cœnobitas his penitus abstinentes et consolationes in talibus infirmis suis et pueris denegantes, sed et hospites ad regularis abstinentiæ tenorem destringentes, non quidem judicant, licet eos nonnullæ indiscretionis coarguant, eo quod a Patribus terminos constitutos excedant. Nam esse velle quempiam nostri temporis hominem Augustino et Benedicto sanctiorem, meliorem, sapientiorem ac discretiorem, superstitioni potius quam religioni deputabitur, cum sufficiat discipulo, ut sit sicut magister ejus, ne forte apostolica illa increpatione denotetur: *Ne tetigeritis, neque contractaveritis*, etc. (Coloss. 11).

CAPUT XV.

De gratia quarundam Ecclesiarum.

Sed neque comedentes et usum carniū semel aut bis in hebdomada mensis regularium fratrum temperate admittentes, apostolica conventi sanctionia spernere audemus maxime si in illis regionibus viciant ubi fratrum ejusdem ordinis districtius viventium major multitudo aliud fieri non requirit. Etenim cum in omni professione meliores imitandi sunt, sicut esse puto superstitionis aliquod præsumere cœnobium, quod nove regularia dictat præcepta nec majorum cohortantur exempla; ita flagitii existimo, alios infra honorum consuetudinem, inter quos conservantur, residere, maxime si causa quæ id fieri cogat, nulla rationabilis existat.

CAPUT XVI

De silentio.

Scientes quoque scholastici mei, cultum esse pietatis silentium, nocturnis horis et diurnis ac divino officio seu lectioni deputatis temporibus, in locis quoque sepositis, id est oratorio, dormitorio ac refectorio sic student silentio, ut a bonis quoque loquelis linguam cohibeant, nisi illi, qui præest, aliquid ordinare incumbat, quod tamen tum, quantum potest, verbis paucioribus et minore strepitu ordinabit.

CAPUT XVII.

De opere manuum.

Sedentes quoque ad opera domestici mei a mane usque ad tertiam tacent, nisi necessitas operis exigat, ut loquatur quis: quam videlicet loquelam sic moderari studeo, ne cultus pietatis, id est silentium excludatur, dum quisque cum sibi cooperante, quod ad necessitatem solum operis pertinet, sine strepitu vocis colloquitur, sicut Martha sororem suam Mariam, Evangelio referente, vocavit sub silentio, dicens: *Magister adest* (Joan. xi), ubi et paucitas in verbis et in voce modestia silentii gratiam non excluderant. Si vero cuiquam plura loquenda videntur, eum, cum quo loquendum est, extra conventum operantium educet, nisi forte is,

A qui præest, aliquid in commune dicendum judicaverit.

Post orationes quoque, cum et missa fuerit completa, si temporis ratio, si non et dies jejunii regularis est, similiter sedent ad opera sua usque ad Sextam. A Sexta vacant lectioni usque ad Nonam, nisi forte propter meridianum et oculis per dies æstivos pausandum, aliquid hujus temporis detrahendum sit. Nam si dies geminæ refectiois est, vel mane ante Primam, ut quibusdam est consuetudinis, qui et primam usque in horam secundam differunt: vel dicta missa ante Sextam lectioni vacandum est. Postquam autem dicta Sexta refecerint fratres, simul et mensarum servitores, cum diebus æstivis meridianum fuerit, dicta etiam Nona sive in horto, sive ubicunque necesse fuerit, ad opus conveniant. Quod item faciendum est, si fratres post Nonam refecti sunt.

CAPUT XVIII.

Ne Teutonice loquamur.

In quo nimirum opere hoc ad honestatem simul et exercitii rationem spectare credimus, ut non vulgari lingua, sed Latina sermones necessitatis et utilitatis conserant, hoc omnibus in commune caventibus, ne multiloquium aut vaniloquium grassari incipiat, aut verbum scurrilitatis audiatur. Quod si quis admonitus continuo a talibus non cessaverit, disciplinæ regulari subjacebit. Si vero de divino officio aliquid tractandum est, vel in capitolio sedendo, vel post capitolium, aut certe post Nonam, dicto *Benedicite*, stantes breviter faciant. Quod si opus forinsecum etiam post Nonam defuerit, ad opera sua usque ad Vesperam cum disciplina, sicut in mane, residebunt.

CAPUT XIX.

De signis horarum.

Ut aut cursus quotidianæ nostræ diætæ honeste et secundum ordinem fiat, non parvæ cautelæ studium ad observanda horarum signa et suo tempore pulsanda adhibent: videlicet ut ad nocturnas vigiliis media nocte surgant, et in tempore hiemis, primo illucescente die, per æstatem vero mox orto sole Prima pulsetur, et per hiemem circa finem Tertiarum; per æstatem vero circa mediam ipsam horam ad Tertiam signum detur, quatenus a fine missæ, quæ Tertiam sequitur, lectioni usque ad Sextam tempus relinquatur, quæ videlicet Sexta non ante initium ipsius horæ pulsanda est, ne scilicet tempore lectionis excluso, vel antea aut retro mutilato, divini cursus diæta veluti cæca sit. Siquidem lectio post orationes et Laudes Dominicas ejusdem diætæ nostræ quidam oculus est, qui si nullus vel tenebrosus fuerit, totum diætæ corpus ex ea parte tenebrosus erit, sicuti et mancus judicatur, si opus a valentibus operari negligatur.

Nona etiam diebus vacationis, hora ipsa incipiente, reliquis vero diebus, octava ultra medium vergente, sonet propter somnum per dies æstivos breviandum, et prandium per dies jejuniorum

causa infirmioris ætatis vel sexus maturandum per A biemem ; non tamen ante horæ ipsius initium pulsandum est. Vespera quoque per dies æstivos, incipiente undecima ; per hiemales vero, cum lux diurna facientibus opera incipit minui, pulsetur ; cum etiam post Vesperas, ubi conventui procedendum vel sedendum erit, laternæ duæ vel tres pro quantitate conventus deferantur.

CAPUT XX.

De cantu psalmodiæ.

In psalmodia quoque hoc adnoto, ut mediocriter, id est neque nimis correpte neque nimis protracte, tamen cum distinctione ac tonatim fiat, ne nimis remissa aut nimis altisona voce proferatur, in qua etiam ad rectorem ordinis pertinebit, mediæ distinctionis silentio interdum propter collectam populi, vel aliam rationabilem ob causam, obmisso, correptius canere, vel rursus absente populo solemnizandi gratia aliquantum protrahere. Ad hoc enim et legis præceptum pertinere videtur, quod dictum est a Domino ad Moysen : *Si prolixior atque concisus clangor increperit, movebunt castra* (Num. x). Et [paucis interpositis : *Quando autem, ait, congregandus est populus, simplex tubarum clangor erit, et non concise ululabunt* (ibid.).

Multiplicationem quoque familiarium psalmodiarum sicut non requiro, ita nec linguis loqui in hujusmodi prohibeo, maxime hoc approbans, ut id studii psallentes et orantes habeant, quatenus quod ore profertur, mente versetur ; et ne operis ac lectionis exercitium, vel secretæ orationis turturum sacrificium per orationis et psalmodiæ in communi protelationem excludatur, cum hæc oporteat fieri, et ista non omitti.

CAPUT XXI.

Quando sit orandum.

Et opera quidem nostra, ut dictum est, a mane et ante prandium intus disponimus talia, quæ cum silentio ac quiete exerceri valeant, nec ad forinseca nos opera, nisi major id necessitas postulaverit, id temporis effundimus, scientes dictum ab Apostolo discipulo suo Timotheo : *Exerce te ipsum ad pietatem. Nam corporalis exercitatio ad modicum utilis est, pietas autem ad omnia utilis est, non solum habens promissionem vitæ, quæ nunc est, sed et futuræ* (I Tim. iv). Sed et papam Silvestrum ferias habere clericos ob eandem constituisse causam non ignoramus.

Sed ne rustica quidem et servilia suo tempore aspernamur opera, scientes Apostolum suis manibus operatum, qui et præcepit, dicens : *Si quis non operatur vel non laborat, non manducet* (II Thess. iii). Unde ne otiositati apud nos locus relinquatur, seniores ac debiles et operari non valentes ad psallendum in silentio hortamur ; juvenes quoque et fortiores operari valentes, si qui ab opere se abstrahunt, vel alios distollunt, regulari et maxime

silentii ac jejuniorum restrictione, ad operandum revocamus. Adolescentes etiam jungi sibi in opere vel confabulari, nisi sub testimonio seniorum, vetamus.

CAPUT XII.

De jejuniis et aliis.

Sane jejunia sua et abstinentias domestici mei, quod de his procurator domus meæ Augustinus admodum breviter locutus est, secundum discretissimam Patris Benedicti descriptionem moderari soliti sunt, a cujus etiam institutione, modos excommunicandi inobedientes et quietem per æstivos dies meridiandi cum aliis utiliter ab eo institutis mutare consueverunt. Et hæc est pene quotidiana mea ac meorum instantia, jejunium, abstinentia, oratio, lectio et opus, insuper et sollicitudo omnium, ac procuratio multarum ecclesiarum. In quibus, dum verbum Dei prædicando, infirmos visitando, mortuos sepeliendo, catechizando, et baptizando domesticis mei laborando discurrunt, ministerium, meum non minus quieti monasticæ vel agresti labori, monachorum, Deo acceptum existimo ; sed nec orationum fragrantia, hunc vestimentorum meorum odorem arbitror adeo posthabendum, dicente ipso sponsæ : *Et odor vestimentorum tuorum sicut odor thuris* (Cant. iv).

CAPUT XXIII.

De prohibenda proprietate et emendandis peccatis.

Sane ab hac mea defensione seclusos se noverrint, qui sub professione communis vitæ in clero aliquid sibi proprietatis usurpant, qui inquieti et verbosi vaga sectantur otia, simul et ea dicta cœnobita, dum in quibusdam talia libere fieri sinunt ; insuper autem et capitalia peccata in eis sine condigna pœna et ea, quæ major pœnitentia dicitur, veluti impune transeunt, dum vindictam, si quæ est, ut emendatoria sit, oportet. Hos igitur justè nisi emendare curaverint, ab hac filiorum meorum defensione excluderim.

CAPUT XXIV.

De clericis extraneis recipiendis.

In istorum vero abjectiorum recompensationem sacerdotes vel clericos etiam extra cœnobitalia claustra in procuracionem ecclesiarum probabiliter conversantes, sub defensionis meæ tutelam recipio, quos et Prosper episcopus, procuratoris mei Augustini pedissequus, sub defensionis nostræ patrocinium prior recepit, ita scribens (2) : « Sacerdos, cui dispensationis cura commissa est, non solum sine cupiditate, sed etiam cum laude pietatis accipiat a populo dispensanda, et fideliter dispensat accepta, qui omnia sua aut relinquit aut Ecclesiæ rebus adjunxit, et se in numero pauperum paupertatis amore constituit, ita ut unde pauperibus subministrat, inde et ipse tanquam pauper voluntarius vivat. Clerici quoque, quos pauperes aut voluntas aut nativitas fecit, cum perfectione virtutis vitæ ne-

(2) De Vita contempl. lib. II, cap. 11.

cessaria sive in domibus suis, sive in congregatione A viventibus accipiunt, quia ad ea accipienda non eos habendi cupiditas ducit, sed cogit vitæ necessitas. » Hæc Prosper. Qui ubi dicit, in domibus suis, intelligendum est non quas hæreditario vel proprietatis jure, sed ecclesiastica justitia, seu beneficio possederint, sicut et de discipulo quem diligebat Jesus scriptum est, quod matrem Domini *in sua accepit* (Joan. xix), qui tamen nihil proprietatis jure, sed de rerum communium distributione suam et a se procurandarum portionem communicandi affectu et usu possedit. Itaque ejusmodi non solum cupiditatis nervo liberi, sed et laude perfectionis omnia pro Christo relinquendum digni sunt, si tamen et alias criminibus et vitiis absolutam vitam ducentes, seque ministerio seu vacationi verbi mancipantes, aliorum interdictis officiis comministrando et communicando, auxilium non præbuerint, ne cum quibus eis est una communio, causa etiam communis sit. De talibus, ut idem ait Prosper, dicere videtur Apostolus: *Qui in sacrario operantur, quæ de sacrario sunt, edunt, et qui altario aeserviunt, cum altario participant* (I Cor. ix). Qui nisi hoc de contemptoribus facultatum suarum vellet intelligi, nunquam securus adjungeret: « Ita et Deus ordinavit, his, qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere; qui nihil habere proprium volunt, qui nec habent nec habere concupiscunt, non suorum sed communium rerum possessores. »

Sic juxta rationabile Prosperi et apostolicæ doctrinæ concordantem sermonem sacerdotes et clericos etiam extra cœnobita probabiliter conversantes sub defensionis meæ tutelam susceptos esse non injuriosum est.

Et hoc de quotidiano fratrum cursu, tanquam vita communi, in clero pro se loquente et in Domino gloriantem perstringere curavi. Factus sum insipiens sed coactus ab his, qui de sua singulari sanctitate in immensum gloriantur, studentes, ut de ordine canonico ad monasticum vel unum faciant proselytum, quem cum fecerint, sine dubio filium gehennæ perficient, habentem damnationem, quia primam fidem irritam fecit, qui etiam inobediens sanctæ Romanæ Ecclesiæ convincitur per Urbanum II papam hoc præcipienti atque dicenti:

CAPUT XXV.

Ut nullus canonicus regularis monachus fiat.

Mandamus et mandantes utiliter interdicimus, ne quisquam canonicus regulariter professus, nisi, quod absit! publice lapsus fuerit, monachus efficiatur, quod si decreto nostro contraire præsumens facere tentaverit, ad ordinem canonicum præcipimus ut redeat, et deinde memoriale præsumptionis suæ cucullam deferat, et ultimus in choro maneat.

Et quidem de hoc verbo apud quosdam contentio vel dubium est, utrum deferre vel deserere cucullam in præcepto sit. Nos vero de verbo non

contendimus; id tamen indubitanter scimus, ipsum præcepti datorem Urbanum papam secundum, ac post ipsum alios Romanos pontifices ejusmodi præsumptoribus cucullam detraxisse.

His concinit Innocentius papa secundus, per epistolam, quam in defensionem ordinis nostri scripsit, in hæc verba: « INNOCENTIUS episcopus, servus servorum Dei venerabili CONRADO Saltzburgensi archiepiscopo salutem et apostolicam benedictionem. »

« De dignitate et excellentia vitæ canonicorum, » etc. Vide in Innocentio II, Patrologiæ tom. CLXXIX, sub num. 565.

CAPUT XXVI.

De ordine canonico servando.

B Similiter Eduense concilium nihilominus Romanæ sedis auctoritate subnixum abbatum et monachorum in talibus præsumptionem cohibet, dicens: Ut nullus abbas vel monachus canonicos, ut regulares, a proposito professionis canonicæ revocare, atque ad monasticum habitum trahendo suscipere, ut monachi fiant, præsumat, quandiu ordinis sui Ecclesiam invenire quiverint, in qua regulariter et canonicè vivendo Deo servire et animam suam salvare possint, quod si temerario ausu id agere attentaverint, anathematis vinculo obligentur.

Et hæc Patrum dicta cum auctoritatis et rationis pondere prolata tam monachorum præsumptioni reprimendæ, quam nostrorum, ne omnivento doctrinæ circumferantur (*Ephes. iv*), insolentia cohibendæ poterant sufficere; si non illos propriæ excellentiæ amor: istos autem novitatis experiendæ stulta cupiditas vehementius perurgeret, in quo simul et Domini mandati transgressores inveniuntur, hoc præcipientis suis, ne de domo in domum transeant, sed in quamcunque intraverint, ut in ea maneat præceptum (*Luc. x*).

CAPUT XXVII.

De temperantia abstinentiæ.

Et quidem apud homines pannosa braccisque ac pelliceis spoliata et in rustico desudans operæ sanctitas forsitan pretiosior est, quod neque Dominicos, neque natalitios apostolorum dies ab austeritate jejuniorum excipiat; sed mihi et cuilibet sanum sapienti pro minimo est, ut ab hominibus judicemur, aut ab humano die. Sed neque nos ipsos judicamus, quin potius et in Domino gloriamur, et gloria nostra hæc est, testimonium conscientia nostræ (*II Cor. i*), qui a fermento Herodis et Pharisæorum (*Marc. viii*), juxta divinissimum Domini præceptum, hinc flagitia, hinc superstitiones declinamus, quibus *pro salivca ascendet abies, et pro urtica crescet myrtus* (*Isai. lv*), dum in locum mundanæ cupiditatis, in fluvio rerum transeuntium radices figentis, divina contemplatio et cœlestis conversatio succedit, et novitius fervor intemperatam abstinentiam commutat, ut neque fuga necessaria

sit in hieme nimiae districtiois, neque in Sabbato A mundanae vel Judaicae dissolutionis.

Iaque in libertatem vocati sumus, tantum ne libertatem in occasionem demus carnis, sed per charitatem invicem serviamus; siquidem neque habitus, neque privatio pellicae vestis seu brachiarum aliquid est, sed observatio mandatorum Dei. Sed neque *regnum Dei est esca et potus, sed justitia et pax, et gaudium in Spiritu sancto* (Rom. xiv). Gaudio tamen interim quod, per aliquorum in dextram excessum, aliorum nimius in sinistram excessus arguitur, cum et nos interim discimus, quam tenaces divinatorum praeceptorum esse debeamus, qui alios etiam humanae institutionis causa continentes agnoscimus. Sed unum doleo, quod Patribus nostris Augustino et Benedicto tanta discretio imponitur, dum ipsi auctores vel praeceptores tantae austeritatis astruuntur.

CAPUT XXVIII.

De vestibus lineis et pelliceis habendis.

Neque enim Pater Augustinus unquam lineam vestem in clero vetuit, neque Benedictus, homo discretissimus, vestem pelliceam discipulis suis monachis abstulit, quod nimirum et ipse melota usus est, qui et in Regula pro suae regionis temperie locutus, tamen villosam tunicam per hiemem monachis concessit. Pellicea sane tunica, qua uti solemus, quid aliud est quam tunica villosa? Etenim villosam esse manifestum est; tunicam vero esse negari non potest, cum in Genesi scriptum sit, quod Dominus Adae et uxori ejus tunicas pelliceas C dederat (Gen. iii). Sed unusquisque in suo sensu abundat, atque utinam omnia in aedificationem et non in aliquorum destructionem fiant! Sed et si qui aliter sapiunt, et hoc illis Deus revelavit. Haec autem non in derogationem illorum, de quibus loquor, fratrum dixerim, qui mihi fere in omnibus admirandae et praedicandae humilitatis, sanctimoniae et patientiae videntur, inter quos etiam nonnullos illustres viros, tanquam luminaria caelestia, veneror et amplector.

CAPUT XXIX.

De illustribus auctoribus.

Sicut enim in ordine nostro Hugo per donum scientiae magnifice illuminatus, nostris temporibus tanquam stella matutina effulsit, et quomodo in ordine Cluniacensium Rupertus abbas Tuitiensis, totius pene Veteris ac Novi Testamenti expositor illustris, ordinem illum aureum tanquam topazius perornat; ita in ordine Cisterciensium abbas Clarevallensis Bernardus dono humilitatis ac sapientiae praeditus magnum caelestis aulae luminare est, et eximium illius ordinis ornamentum. Similiter et Norbertus archiepiscopus magnificae doctrinae dono praepollens haud dubium, quin et ipse in Ecclesia Dei luminare praeclarum effulserit.

Sed idem ipsi, quos ex eis sapientiores novi et veneror, non alia de his, quam quae sentimus, sentiunt. Nam et abbas Clarevallensis Bernardus de

nostro ad suum ordinem transfugas improbat, et Pater Norbertus lanearum tunicarum in clero inductor, idem ipse suae institutionis postmodum existit improbator. Etenim cum esset junior cingebat se, et ambulabat ubi volebat (Joan. xxi), sicque per novitium fervorem et juvenilis animi robur in illam simulationem adductus est. Cum autem senuisset, jam factus etiam archiepiscopus Ecclesiae, cedens auctoritati simul et antiquae consuetudini, tanquam cinctus ab alio, tunicas ipse lineas recepit, simul et suis qui sibi parentes erant, discipulis, ut eis vestirentur, praecipit, volens hoc ipsum in toto suae institutionis clero efficere: sed praeventus est morte et a multis recepta consuetudo subito auferri non potuit. Et de his B hactenus.

CAPUT XXX.

De mystica consanguinitate duorum ordinum.

Interim vero et hujus verbi quoddam mihi elucere vestigium videtur, quod in Apocalypsi Joannis a Domino praedictum est: *Et dabo, inquit, duobus testibus meis, et prophetabuntur diebus mille ducentis sexaginta amicti sacco* (Apoc. xi). Etenim cum in duobus testibus recte martyres et confessores intelligantur, non inconvenienter etiam hi duo ordines clericorum videlicet et monachorum per eos valent intelligi, quibus etiam nostro in tempore per datam divinitus sapientiam os ad prophetandum et praedicandum mysterium Dei resolutum est, et quidem diebus mille ducentis sexaginta, id est in illo tempore, Antichristi abundante iniquitate. Quam videlicet iniquitatis abundantiam ille numerus superfluous mclxx significat, de quo non est modo dicendum per singula; prophetantur vero et amicti sunt sacco, id est in omnimoda poenitentiae humiliatione, quam etiam in habitu foris humili et abjecto praefertunt tam clerici quam monachi griseis et nigris, laneis et lineis vestibus suis non nitor aut mollities, sed quod necessitati cum honestate sufficiat, requiritur. Hoc videlicet eis in commune procurantibus, ne sit notabilis habitus eorum.

Sed cuiquam fortasse videatur, quod ordo canonicus in ordine monastico sequacior sit. Quod mirum non est. Nonnulla enim inter utrumque ordinem professionis ac testimonii differentia est.

CAPUT XXXI.

Monachus mortis Dominicae testis est.

Siquidem ordo monasticus in habitu lugubri se ipsum mundo mortificans mortem nobis Christi, et qualiter ei cum vitiis et concupiscentiis mori debeamus, denuntiat.

CAPUT XXXII.

Canonicus habitus resurrectionis testis est.

Ordo vero clericalis in habitu candido cum angelo testis resurrectionis Christi praefulget, nimirum qualiter Christo consurgens in novitate vitae ambulare debeamus, insinuans.

Objicitur etiam forsitan nobis ab imperitis pro-

pter lanæ in vervecinis pellibus molliem, quasi Dominico eloquio notabiles videamur, quo ab ipso super Joannis Baptistæ anictu dictum est : *Quid existis in desertum videre? hominem mollibus vestitum? Ecce, qui mollibus vestiuntur in domibus regum sunt* (Matth. xi). Sed non bene attendunt, in hoc verbo a Domino non omnem vestimentorum molliem reprehensam, sed eam specialiter in qua molliem etiam pretiositas juncta comitatur, ut sunt vestes de pelliculis peregrinarum murium, et de serico contextæ, et si quæ sunt ejusmodi, in quibus pretiositas cum molliæ sociata Christianæ paupertatis simplicitatem et humilitatem excedit. Quod Lucas evangelista manifestius insinuat, qui sic ait : *Ecce qui in veste pretiosa sunt et deliciis in domibus regum sunt* (Luc. vii). Dum ergo Matthæus evangelista vestes molles; Lucas vero, ut dictum est, vestem pretiosam nominat, quam in veste molliem Dominus reprehendat, manifestum est, ut innocentia, quam per evangelistam impugnare molliuntur, etiam per evangelistam valeat defensari, tam in nobis quam in monachis pretiosa veste non utentibus.

CAPUT XXXIII.

De ortu sacrarum vestium.

Sane in vestibus sacris etiam pretiositatem inculpabiliter admittimus, et solent admittere hi, qui de monastico ordine sanum sapiunt, videlicet ut hujusmodi ornatibus, mysticam rationem habentibus, nuditatem nostri Noe, in cruce irrisi, decenter cooperiamus. Insuper et gloriam futuræ resurrectionis, quæ revelabitur in nobis (Rom. viii), ejusmodi vestium decore præsignamus, in summis solemnitatibus cappis de pallio induti procedentes. Et currere quidem simul decet hos duos ordines in Ecclesia, tanquam geminos geminæ gratiæ testes, ita ut neuter eorum se alteri præferat, sed honore invicem præveniant, licet alter eorum alteri in aliquantis præcurrat.

CAPUT XXXIV.

De cursu duorum discipulorum et duorum ordinum.

Qui nimirum cursus pulchre in Evangelio duorum discipulorum Petri et Joannis cursus præsignatus est. Novimus ubi legitur : *Currebant duo simul, et ille alius discipulus præcurrit citius Petro, et venit prior ad monumentum, non tamen introivit, sed visis linteaminibus foris stetit; denum venit Petrus sequens eum et introivit in monumentum et vidit linteamina, et tunc ergo et introivit ille discipulus, qui venit prior ad monumentum* (Joan. xx). Vere cursus spectaculi admiratione dignus! Currunt simul duo Christi discipuli, unus plus cæteris diligens, alter plus dilectus; unus de nuptiis, alter de maris operatione vocatus; unus in pectore Christi suaviter recumbens, alter cum Christo maris undas superambulans; unus spectator mirabilium cælestium, alius factus mundo spectaculum; unus quietis ac theoriæ assuetior, alius ministerio verbi paratior. Currebant simu. non so-

lum brevi illo ad monumentum cursu, sed toto vitæ suæ processu. Currebant simul unus in juvenili corpore ac mente alacrior, alter ætatis gravitate constantior. Currebant simul, nec qui unus alium præcurrit, ideo se illi prætulit, sed tanquam seniori agnoscendorum mysteriorum prioratum dependit. Etenim cum venisset prior ad monumentum, non tamen introivit, sed visis linteaminibus foris stetit; Petrus vero sequens eum et veniens ad monumentum prior introivit.

CAPUT XXXV.

Allegorice exponitur.

Currunt et in quolibet viro simul intentio et actio, una pulchrior et amabilior, altera patientior et fecundior; una videndo vacans verbo, altera devota ministerio. Currunt simul; neque enim, quæ intentio præcurrit ministerium verbi, ideo dignior judicanda est. Nam sæpe in ministerio verbi arcana revelantur, quæ ante ministerium, cum sola fuisset theoria, occulta latuerunt, quod est, Petrum introisse priorem in monumentum, unde est illud : *Declaratio sermonum tuorum illuminat, et intellectum dat parvulis* (Psal. cxviii). Neque vero sicut parvi Mariæ parti Marthæ a Domino prælata est, ita etiam de intentione et ministerio verbi æstimandum est, ut dignior ministerio, intentio sit; alioquin Petrus theorice in linteo vase ministerium salvandarum gentium cognoscens, dignior judicandus esset se ipso, prædicante verbum vitæ Cornelio; in quo magna esset absurditas, præsertim cum non aliud Petrus in ministerio actionis exsecutus sit, quam quod eum præcedens visio theorica perdocuit, quæ nescio an signum actionis solum, an etiam efficiens causa talis actionis existit. Sic vero et Mariæ audientis quies, Christi prædicantis officio dignior habenda videtur. Nec vero plurimum interest inter Marthæ et Christi ministerium; Christi videlicet verbo vitæ animam victuram in æternum recreantis, et Marthæ carnem morituram pane terreno sustentantis. Nam Martha ministrans sollicita est, quia turbatur erga plurima Christo ministrans, Maria in uno et circa unum, quod solum est necessarium, versatur (Luc. x). De hoc ministerio suo ipse ait : *Ego in medio vestrum sum, sicut qui ministrat* (Luc. xxii). De hujus item ministerii dignitate Petrus ait : *Non est æquum nos relinquere verbum Dei et ministrare mensis* (Act. vi). De hoc et Lucas ait in Actibus apostolorum : *Ministrantibus et jejunantibus apostolis, dixit Spiritus sanctus : Segregate mihi Paulum et Barnabam in opus, etc.* (Act. xiii). Item ipse in principio Evangelii sui : *Sicut traderunt nobis qui ab initio ipsi viderunt, et ministri fuerunt verbi* (Luc. i) : visionem ministerio verbi tanquam Joannem Petro consocians.

Sed visio ministerii tempore rationem præcedit, et Joannes Petro citius currit, atque, ut minus dubites, intentionem seu visionem, quæ prior est in Joanne, subsequens vero ministerium verbi in Petro significari, post resurrectionem Domini, dum simul

plascarentur septem discipuli, apparente illis Jesu ac stante in littore discipulo illo, quem diligebat Jesus, prior Dominum agnoscens, dixit Petro : Dominus est. Simon ergo Petrus cum audisset, quod Dominus est, tunica succinxit se (erat enim nudus) et misit se in mare. Alii autem discipuli navigio venerunt, trahentes rete piscium (Joan. xxi). Ecce discipulus, quem diligebat Jesus, prior ipsum agnoscens, nec tamen se in mare misit; sed qui posterior Petrus agnovit, mente constantior, ipse misit se in mare. Ut scias per Joannem agnoscendi studium ac theoriæ munus, quod ordine prius est, significari. In Petro vero, ut jam dictum est, ministerium verbi exprimi, in quo sæpe fluctus sæculi ferendi et calcandi sunt; insuper et mortis amaritudinem sæpe subeunt, ut per martyrium veniant ad Jesum, aliis discipulis navigio claustrum vel quietis venientibus, et rete piscium per orationis studium ac pii desiderii intentionem, quasi per quemdam funem, trahentibus.

Currunt tamen, tendunt ac festinant simul in terra et in mari Petrus et Joannes, intentio et actio, visio et verbi ministerium, sed dissimiliter, circa unum et ad unum, quod solum est necessarium, quod non aufertur a nobis. Nam sicut visio æterna est, ita et ministerium verbi nos illustrantis erit æternum, promittente nobis Domino; quoniam præcingens se, faciet nos discumbere, et transiens ministrabit nobis. Quod utique ministerium in illo quoque, quod cum septem discipulis celebratum est, convivio significatum est, quod Dominus Jesus post resurrectionem suam stans in littore, manens in æternæ sanctificationis quiete, ad prandium invitavit, dicens : *Venite, pueri*. Ubi et accipiens panem, dat eis, et piscem similiter, ut æternam quoque vitam verbi ministerium soli nunc Domino et sui convivii sociis angelis ac sanctis animabus commistim non deesse pie credere valeamus. Cognoscemus autem et nos, cum dictum ab illo audierimus : *Venite, prandete (ibid.) ; venite, benedicti Patris mei ; percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi (Matth. xxv)*.

Currunt simul in Ecclesia etiam hi duo ordines monasticus et canonicus tanquam Joannes et Petrus ambo dilecti et ambo diligentes Deum, atque ut Ambrosius in epistola sua ad Vercellenses, ait : Unus in spelunca quiescens, alter in theatro decertans; unus mundum refugiens, alter mundum devincens; unus in pectore Jesu cum Joanne recubans, alter cum Petro mare mundi superambulans; unus theoriæ assuetior, alter devotior ministerio; unus cum Joanne spectator mirabilium, alter factus cum Petro mundi spectaculum; unus corporalis exercitationis patientior, alter ad moralem institutionem habilior. Currant simul, nec tamen alter se alteri præferat, licet eum in aliquantis videatur præcurrere. Etenim etsi in patientiæ humilitione et corporali exercitatione ordo monasticus ordi-

nem nostrum præcurrit, non tamen etiam in dispensatione mysteriorum Dei prior est.

CAPUT XXXVI.

Ordo canonicus mysteria Dei dispensat.

Sed in his sicut Joannes Petro clericali ordini prioratum dependit, cui in Petro dictum est : *Pasce oves meas (Joan. xxi)*. Qui etiam primus cum Petro sagenam trahens sociis de navi, de ordine videlicet monastico, quos ad hoc opus aptos agnoverit, induendi et advocandi habet potestatem ut veniant et adjuvent eum collaborantes sibi in Evangelio Christi. Nempe hi ordines, etsi inter se in professionis proposito et habitus varietate aliquantulum diversi, non tamen etiam alterutri adversi sunt; sed tanquam duo cherubim semetipsos fraterna familiaritate respiciunt, versis vultibus in propitiarium. Unde et ipsi utiliter in una persona concurrunt, dum vel ex clericis proprietatem retinentibus ad monasticam et cœnobitalem perfectionem, relictis omnibus, convertuntur, vel intra cœnobita probatæ scientiæ et conversationis viri ad ministerium altaris admittuntur, aut ad regendas Ecclesias evocantur. Ex qualibus Gregorius primus et septimus Romani pontifices præclara Ecclesiæ luminaria existerunt, et nunc Ecclesia in sui Eugenii præsulis Romani sanctitate gloriatur, alique plures ex ordine eodem pontifices et sacerdotes satis utiliter Ecclesiæ per diversa loca et tempora inveniuntur præfuisse, qui et miraculorum potentia et quod his minus non est, doctrinæ prærogativa claruerunt. Unde et in Domino Jesu utraque, id est miraculorum potentia et doctrinæ gratia æqualiter in Evangelio commendata sunt, ubi scriptum est, duo sibi in via coambulantes dixisse, de Jesu, qui fuit vir propheta in opere et sermone (Matth. xxi). Item in Actibus apostolorum : *Quia cepit Jesus facere et docere (Act. 1)*. Et item ipse Lucas in Evangelio suo manifestius declarat scribens verba Domini Jesu dicentis duobus discipulis Joannis : *Euntes, dicite Joanni quæ vidistis et audistis, quod cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt (Luc. vii)*; ac demum evangelizandi gratiam miraculorum potentiæ cœquans adjunxit, et quod his non minus est : *Pauperes evangelizantur (ibid.)*. Quapropter mirentur, qui volunt in Martino et Benedicto miraculorum potentiam; ego non minus mirabor et veneror, siquidem et testificante Domine, non minor est in Ambrosio, Hilario et Augustino cum sanctitate vitæ, doctrinæ et eruditionis gratia, qua multi pauperes evangelizati, et multi cæci in anima illuminati, leprosi mundati, mortui resuscitati sunt : quæ miracula utique quanto spiritualiora, tanto majora a recte judicantibus non dubitantur.

Dividit autem et sua dona Deus, ut alius miraculis clareat, alius sapientiæ ac scientiæ donis vel doctrinæ eruditione præfulgeat. Et in omnibus his duo discipuli Petrus, id est ordo canonicus, et

Joannes, monasticus ordo, simul currunt, dum in A una persona laudabiliter conveniunt, dum ex clericis his, quibus licitum est, monachi, et ex monachis probatis clerici fiunt; dum non minoris sublimitatis est in clericis evangelizandi gratia, quam in monachis miraculorum potentia; dum non indignius est et apostolorum in verbo ministerium, quam Mariæ audientis et obaudientis silentium; dum hi maris undas, trahentes rete piscium, non minori fortitudine cum Petro superambulant, quam illi suaviter super pectus Jesu cum Joanne recumbunt; dum non minoris celsitudinis in clericis verbi ministris cum Petro et Paulo victoria tyrannorum et mortium, quam in monachis cum Joanne in insula Pathmos relegato (Act. 1), eremi recessio, et coelestium visionum crebra et multimoda revelatio. In his, inquam, omnibus aliisque plurimis, quæ nunc enumerare longum est, simul currunt hi duo ordines laudabiliter in Ecclesia et usque in finem sæculi concurrere non desinunt, ambo Deo dilecti, et ambo Deum diligentes.

CAPUT XXXVII.

Ideo hæreticum est pertinaciter defendere, monasticos Ecclesias non debere regere.

Ita ut quis alteri præferendus sit, non in hominum, sed in solius Dei judicio positum sit, nisi quod major in regno cælorum futurus creditur, qui sanctius, humiliter ac probabilius sive de illorum, sive de nostro ordine conversatus invenitur, ubi et C multæ viduæ et conjugatæ multis episcopis et monachis præponuntur, quæ non in æstimatione hominum, magnæ sunt unoquoque accipiente mercedem secundum suum laborem.

Explicit tractatus de ordine canonicorum regularium reverendi in Christo patris ac domini, domini Anselmi Havelbergensis Ecclesiæ episcopi, Eugenii tertii contemporanei.

ANSELMI

HAVELBERGENSIS EPISCOPI

EPISTOLA APOLOGETICA

PRO ORDINE CANONICORUM REGULARIUM.

(Eusebius AMORT, *Vetus disciplina canonicorum regularium et sæcularium*, etc. Venetiis 1747, in-4°; t. II, p. 1048.)

MONITUM.

De Anselmo Oudinus *De scriptoribus eccles.* sic scribit: « Anselmus Havelbergensis in marchionatu Brandeburgensi episcopus..... a Lothario II imperatore legatus Constantinopolim ad Græcorum imperatorem missus, ibique a sapientioribus episcopis Græcis provocatus celebrem conventum seu colloquium inivit, quod Eugenio III describit. Missus quoque Anselmus fuit ab Eugenio III papa ad Conradum Romanorum imperatorem, etc. Item conventioni inter Fridericum imperatorem et Eugenium III subscri-

CAPUT XXXVIII.

De conversis laicis.

Adhuc vero etiam in nostris cœnobiis hi duo ordines canonicorum scilicet et monachorum, Joannes et Petrus, simul currunt, dum apud nos laicali conversatione homines illiterati relictis omnibus jugum Christi suscepturi convertuntur, qui ad ordinem clericatus promoveri nec possunt nec volunt, sed probabiliter in omni perfectione monastica degunt, manibus suis operantes et carnem suam cum vitis et concupiscentiis in habitu pœnitentia crucifigentes, qui etiam more monachorum veste, quæ scapularis dicitur, in quibusdam claustris ad opera succingi consueverunt, Ma ut, in quo quidam gloriari videntur, parum eis de sex alarum cherubim volatu pro hac parte similitudinis deesse putetur.

In omnibus his, hi duo, de quibus loquimur, ordines simul currunt, et juncto gressu combinati incedunt, sicut item de Petro et de Joanne legitur, ubi pariter juncti gressu, non alter alterum præcurrendo, sed juncti ambulando, incesserunt. Unde scriptum est: *Et Joannes cum Petro ascendebat in templum ad horam orationis nonam* (Act. III), ubi et claudio illi gressus per eorum verba redditus est, qui exsiliens continuo et consolidatis basibus ejus et plantis ambulabat, et intravit cum illis in templum ambulans et exsiliens, et laudans Deum. Et revera, ubi sacerdotalis auctoritas, quæ in Petro intelligitur et monastica sanctitas, quæ per Joannem significatur, sive in una congregatione, sive in una persona juncta sunt, talis coambulatio sine dubio ad laudem et gloriam Dei proficiet, multisque imitatoribus erit in salutem. Amen.